

Einar Lundströms svindlande affärer

Einar Lundström (1877-1917) hade en stark position på Särö. Hans farfar Carl David satt i stadsfullmäktige, hans kusin var gift med statsminister Carl Swartz och hans mor var Hilda Prytz. Det var Einar Lundström som byggde Clasegården 1915. Han var också en av de största aktieägarna i Särö AB.

Med hjälp av förfalskade kontrakt på leveranser av ull lyckades Lundström 1917 förmå både rika och mindre välbeställda familjer i göteborgsområdet att satsa ansevärd summor i hans affärer, totalt omkring 33 miljoner kr enligt GP, cirka en miljard kr i 2020 års penningvärde. Många familjer, inte minst på Särö, förlorade sina förmögenheter och blev ruinerade.

Utdrag ur Dagens Nyheter 27 september 1917

Torsdagen den 27 september 1917 publicerare Dagens Nyheter artikeln *Göteborgssvindeln sviter. Fler konkurser att vänta*. Med tillstånd från Dagens Nyheter den 8 juni 2020 citeras här valda delar av artikeln.

”Från Göteborg meddelar Dagens Nyheter korrespondent att den Lundströmska jättesvindeln fortfarande är allmänna samtalsämnet i staden och att man livligt profeterar om de betalningsinställelser som kunna väntas under de närmaste dagarna. Alltmera kommer man på det klara med att lavinen växer. Personer som man aldrig kunnat tro vara invecklade i den stora kraschen krypa så småningom fram. Deras belopp äro ofta små, men i flera fall närma de sig en halv miljon, och i flera fall nå de miljonen.

Ännu har man inte lyckats närmelsevis få något värde på konkursstaten, utan man håller fortfarande fast vid att den snarare överstiger än understiger 25 miljoner. Utöver de fakta som tidigare meddelats rörande den sorgliga affären finnas en del ganska intressanta brottstycken att anföra. ...

När det danska ullkompaniet sprängdes.

För någon tid sedan delgav Lundström tre intima affärsvänner sin lysande idé om det danska ullkompaniet. Der behövdes endast två miljoner för att man skulle slå under sig den danska ullmarknaden. De nämnda herrarna blev imponerade av förslaget och man kom överens om att satsa en halv miljon vardera. Allt var var klappat och klart. Lundström skulle sköta det hela och man började räkna med guld i strömmar som vinst på den lukrativa affären. Kapitalet skulle mångdubblas.

Det ser verkligen ut som om Lundström mera för syns skull köpt en del smärre partier ull från Danmark, men dessa affärer ha ej på långt när haft den omfattning som Lundström förespeglat. Av en ren tillfällighet fick en göteborgare som vistades i Köpenhamn höra en del om ullmarknaden i Danmark och de Lundströmska förbindelserna. Göteborgaren anade oråd och när han kom hemsökte han genast upp en av deltagarna i konsortiet och varnade honom. Denne drog sig då ur spelet med sin halva miljon ograverad. Därefter fordrade även en annan av konsortiet tillbaka sina pengar, och efter många om och men fick han beloppet i slutet av förra veckan. Det danska ullkompaniet var sprängt och därmed följde hela kraschen. ...

Nya konkurser att vänta inom de närmaste dagarna.

Enligt vad som på onsdagen uppgavs från synnerligen tillförlitligt håll kommer huvudmannen för ett av stadens äldsta och mest kända affärshus att i dagarna ingiva konkursansökan. Detta är den andra konkurshandlingen efter Lundströms.

På onsdagen inlämnade Lundströms maka vid Göteborgs rådhusrätt ansökan om att få avträda boet i konkurs. På torsdagen väntas ytterligare konkursansökningar komma att ingivas såväl vid rådhusrätten i Göteborg som vid Askims häradsrätt. De båda bolag i vilka Lundström var direktör och vilka stå som borgen på åtskilliga av hans reverser, nämligen Underås tomtaktiebolag och aktiebolaget Thormälen & Löfstrand, komma endera dagen begäras i konkurs.

Särskilt det förstnämnda bolaget vore ägnat åt att ge säkerhet åt förbindelser, enär det omfattade synnerligen värdefulla tomter i Örgryte på sammanlagt 4 miljoner kvadratfot. Värdet av tomterna har stigit sedan koncessionsansökan för spårvägar ingetts och Göteborgs stad beslutat inkorporera Örgryte. Starka krafter äro i rörelse för att om möjligt begränsa följderna av kraschen och rädda en del av offren.

I detta sammanhang kan meddelas att, enligt uttalanden av bankmän i Göteborg, någon kris knappast torde vara att befara. En hel del av de borgensmän som få sitta emellan äro solventa. Det är möjligt att bankerna inskrida för att reda ut härvan. Några bankengagemang av störr och riskabel betydelse finnas ej.

Närmare uppgifter om de förfalskade ullkontrakten.

Det har väckt åtskillig förvåning att Lundström för sina affärer kunnat intressera folk ur så olika samhällsklasser. Att han hade förbindelser med personer inom

förmögna göteborgsfamiljer är ju ej underligt, då han tillhörde deras krets, men besynnerligt kan det synas att han kunnat komma i affärer med brevbärare, vaktmästare, kypare etc. Förklaringen ligger i att Lundström hade en mängd bulvaner och ombud som med hans kalkyler på fickan gingo omkring och mot provision förskaffade honom pengar från vem som ville lyssna till de gyllene förslagen.

För sina ullaffärer påstod han att han hade anställt agenter och uppköpare överallt i landet. Dessa gingo omkring från gård till gård, upptecknande antalet får och skrevo kontrakt med ägarna om leverans av ull. I respektive län skulle sedan en generalagent sammanföra all ull. För att dupera folk framlade Lundström kontrakt på sådana leveranser. Han hade bland annat förevisat papper på uppköp av 560 000 kg ull från Småland till 3 kr. 50 öre à 4 kr. kg. Som ullen av fabrikena villigt köptes till 12 kr. var det tydligt att här fanns ett gott geschäft att göra. Han hade därför inte svårt att få pengar. Kapitalgivarna hörde sedan ej av den småländska ullen emedan kontraktet var falskt.

Hur svindlaren lurade sina offer.

Ibland lyckades Lundström icke utan vidare att få folk att satsa pengar. En göteborgsköpmän, som först i sistone kom med i affärerna och som är med bland de förlorande, har berättat hur han blev lurad. Lundström hade för honom förklarat att han i Köpenhamn hade liggande 50 000 kg. ull som han kunde sälja till en känd fabrikant i Göteborg. En förtjänst på 2 kr. per kg. var klar om blott det nödiga kapitalet kunde skaffas för att få varan från Köpenhamn till Göteborg.

Offerttelegram uppvisades och till yttermera visso ringde Lundström upp den utpekade köparen och frågade honom om affären var klar, varpå gavs jakande svar. Lånet beviljades inför så klara bevis – men långivaren gick förlustig sina pengar. Då Lundström telefonerade hade han nämligen underlåtit att trycka på telefonlurens fjäder då han nämnde siffran 50 000, och fabrikanten hade därför icke hört något belopp, utan trott att Lundström menat ett förut avtalat litet parti på – 4 000 kg.

Han lär också ibland ha hotat att ange dem som inhöstat stora vinster hos honom för ocker och därigenom fått dem att fortsätta med sina penningförsträckningar. Så berättas att en person som genom att satsa 50 000 kr. så småningom hade inhöstat 300 000, ville ta dessa ur affären, då han riktigt nog tyckte att en fågel i hand är bättre än tio i skogen. Men Lundström blev då rasande, hotade med stämning för ocker, pengarna fingo stå kvar och äro nu putz weg.

”Lundström sköter pengarna galant” hette det.

Som ett bevis på hur man uppskörtade honom har berättats att han en gång för ett lån på 50 000 kr. måste lämna som säkerhet en accept på 230 000 kr. En del av dem som deltagit i de lundströmska affärerna ha haft tur och förtjänat bra med pengar. Konsten var egentligen att dra sig ur leken i tid. Man berättar att en helt ung man som av släktingar fick ett belopp av 10 000 kr. till låns för att därmed starta en affär, satte in dem hos Lundström och sedan drog sig tillbaka med 190 000 kr. på kort tid. Han hade sålunda förvaltat sitt pund särdeles bra.

På Lundströms kontor har man icke haft sig något bekant om hans privata affärer. Det var endast de gamla stabila sakerna som gingo den vägen och de lära ha inbragt honom den nätta summan av 50 000 kr. om året. Det är ju givet att personer som förtjänat ordentligt på deltagande i Lundströms affärer animerade andra att följa exemplet. ”Han sköter pengarna galant”, hette det och tacksamma klienter ha också förärat honom dyrbara presenter.

Totalsumman av svindlerierna 33 miljoner?

Den totalsumma varom de lundströmska svindlerierna röra sig uppges av G.P. till 33 miljoner kr. [i 2020 års penningvärde ca. en miljard kr]. I initierade kretsar anses denna siffra icke överdriven. Emellertid får man räkna med att en stor del av summan torde vara täckt dels genom fullgod borgen, dels genom avståendet från fordringar för tidigare lyfta vinster. Vidare komma många fordringsägare säkerligen att avstå från sina tillgodohavanden hellre än att riskera en kontakt med ockerlagen.

Det ansågs i går att i något fall där fallisemang på grund av de svindlande engagemangen från början betraktats oundvikligt ställningen måhända kan räddas från krasch. Om de oerhörda svårigheterna mera allmänt skola övervinnas av offren är emellertid i denna stund en öppen fråga och slutligen tillkomma de småkapitalister vilkas bärkraft man ännu ej har närmare kännedom om.

Enligt uppgift söka släktingar och vänner att rädda direktör Gösta Lindström från fallisemang. Förmodligen kommer man att söka få till stånd ett moratorium. Den omständigheten att Lindström, som är en allmänt aktad man och mycker förmögen, deltog i Lundströms affärer förklarar i mycket att denne senare åtnjöt ett så stort förtroende. Lindströms namn ansågs borga för soliditet.”

Nordiska bankirinstitutets engagemang.

Beträffande denna firmas engagemang meddelas att dess hela innehav av växlar med Lundström uppgår till ett antal av 19. Av dessa ha växlar till ett belopp av ungefär 800 000 kr. diskonterats i banker, och allteftersom de förfalla, vilket de all göra före nyåret, komma de att bli lösta, försäkras det från bolagets ledning. Resten av växlarna ligger odiskonterad hos bolaget.

Nästan samtliga växlar ha utskrivits som likvid för ullköp med hr Ernst Olsson som acceptant, Lundström som utställare och direktör Gösta Lindström som endossent. Denna inbördes ordning har alltid bibehållits. En annan göteborgare, hr Fitger, har varit med om mindre belopp. Utom dessa namnsäkerheter, vilkas värde delvis är tvivelaktigt, innehar bolaget av Underåstomtaktiebolaget, som tecknas av Lundström, utfärdade köpebrev på 49 stycken tomter, tillhörande Öfverås i Örgryte socken. Det är industritomter i kvarteren Vesta, Venus och Vulcan. ...

En massa personer ha ända in i det sista låtit totalt dra sig vid näsan av Lundström och man kan därför förstå att så också kunde gå med en upplysningsbyrå, ehuru väl det just är i svårbedömliga frågor som man har bruk för deras förmåga att inhämta det verkliga läget. De vidlyftiga transaktioner i vilka vederbörande måst veta att Lundström engagerat sig, hade emellertid bort mana till stor försiktighet vid tillrådan av kredit.”
(Dagens Nyheter, 27 september 1917)